

MANAGEMENTUL STRATEGIC ȘI INTERNAȚIONALIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Valentina PRITCAN, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *The reason of discussing the topic of internationalization derives from the necessity of integrating the Universities of the Republic of Moldova into the unique European area of knowledge and research, the need to facilitate the cooperation and international mobility activities of teachers and students. The research focuses on the intention to highlight the need for a strategic approach to the processes of internationalization of education and research in the HEI of the Republic of Moldova, the analysis of the needs, the challenges, but also the finding of the appropriate solutions within the framework of the "ELEVATE - Elevating the Internationalisation of Higher Education in Moldova, Reference number: 573921-EPP-1-2016-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP project co-funded by the Erasmus + Program of the European Union.*

Keywords: *internationalization; university autonomy; international cooperation, international mobility, internationalization strategies, strategic management, strategic priorities*

Aspirația abordării tematicii internaționalizării derivă atât din actualele politici educaționale și de cercetare, focalizate pe reforma învățământului superior, cât și din provocările față de instituția de învățământ superior de a-și planifica și a realiza activitățile în spiritul comun european, pentru promovarea valorilor fundamentale ale democrației, ale drepturilor omului, ale culturii calității. Procesele de internaționalizare promovează filosofia progresului social și economic prin educație pe tot parcursul vieții și cercetare, axându-se pe noile orientări în educație ale Uniunii Europene.

Managementul strategic instituțional, axat pe internaționalizarea educației și a cercetării, asigură posibilitatea angajaților Universităților să se familiarizeze cu viziunile responsabililor pentru Zona Europeană de Învățământ Superior, să-și împărtășească propriile experiențe și să disemineze bunele practici achiziționate. Prin intermediul programelor de mobilitate destinate învățământului superior, prin respectarea prevederilor Acordurilor de colaborare, a Memorandum-urilor de înțelegere, a Regulamentului cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior, a Legii învățământului nr. 547 din 21.07.1995, a angajamentelor asumate de Republica Moldova, urmare aderării la Procesul Bologna, inclusiv prevederile Comunicatului de la Leuven/Louvain-la-Neuve, a Strategiei de mobilitate 2020 pentru Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA), aprobată în 2012, a Convenției Lisabona și a altor acte normative și legislative naționale în vigoare, precum și a directivelor Comisiei Europene, CoE și UNESCO în materie de mobilitate și recunoaștere, Universitățile din Republica Moldova și-au dezvoltat politici proprii de internaționalizare.

În scopul de a dezvolta și implementa strategii, politici și măsuri naționale și instituționale semnificative, transparente și ample, care să asigure o abordare sistematică și strategică pe termen lung a internaționalizării învățământului superior și a cercetării, să faciliteze relațiile internaționale

în cadrul universităților din Moldova și să crească calitatea și domeniul de aplicare al parteneriatelor internaționale stabilite în cadrul EHEA (*Spațiul European al Învățământului Superior*) și ERA (*Spațiul European al Cercetării*), a fost elaborat și se implementează proiectul „Sporirea nivelului de internaționalizare al învățământului superior din Republica Moldova” (ELEVATE), număr de referință: 573921-EPP-1-2016-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP⁹² din cadrul programului european ERASMUS+, Acțiunea cheie 2 – Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior (aplicant – Academia de Studii Economice din Moldova).

Obiectivele proiectului rezidă în:

- Dezvoltarea și promovarea legislației naționale care va ridica procesul de internaționalizare a învățământului superior și a cercetării moldovenești;
- Crearea posibilităților de integrare universitară prin politici instituționale de internaționalizare a educației, cercetării, mobilității și serviciilor;
- Consolidarea capacităților instituționale pentru participarea efectivă la colaborări internaționale de anvergură.

Toți paisprezece (14) parteneri ai Consorțiului reprezintă diferite părți interesate în procesul de internaționalizare a învățământului superior și a cercetării: autorități ale învățământului superior, universități, organizații neguvernamentale și angajatori. Membrii consorțiului ELEVATE sprijină ferm internaționalizarea, participă activ la proiecte și rețele și dispun de resurse umane adecvate pentru realizarea activităților și a rezultatelor planificate.

În cadrul proiectului ELEVATE s-a dezvoltat metodologia de colectare și analiză a datelor referitor la internaționalizare, care a facilitat colectarea datelor despre diferiți indicatori ai internaționalizării per ÎS, analiza memoriilor intermediare (validarea datelor) și elaborarea profilului per țară (analiza datelor). Rezultatele obținute în cadrul instituției ne dovedesc că internaționalizarea învățământului superior corelează cu managementul strategic și autonomia universitară. Constatăm că autonomia universitară a facilitat extinderea mobilităților în contextul internaționalizării. În Republica Moldova, instituțiile de învățământ superior de stat dispun de statut de autonomie universitară din 2013. Autonomia universitară reprezintă „dreptul universităților publice de a lua singure anumite hotărâri legate de procesul de învățământ, de programe științifice, de încadrarea și promovarea personalului didactic, de repartizare a fondurilor etc.” [4, p. 168]. Autonomia universitară constă în dreptul comunității universitare de a se organiza și a se autogestiona (domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției), de a-și exercita libertățile academice fără niciun fel de ingerințe ideologice, politice sau religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe și obligații în concordanță cu politicile și strategiile naționale ale dezvoltării învățământului superior și postuniversitar [5, art. 644].

Grație autonomiei universitare, universitățile cu experiență în domeniu au dezvoltat și au pus în aplicare măsuri de promovare a mobilității academice. În consecință, departamentele universitare de relații internaționale și-au diversificat activitatea: organizează întâlniri cu studenții și colaboratorii universității pentru diseminarea programelor și rezultatelor mobilității, acordă asistență individualizată doritorilor de a se înscrie la programe europene, pun în aplicare procedurile de recunoaștere a creditelor transferabile (ECTS) și fixarea în suplimentul la diplomă a perioadei de mobilitate etc. S-au dezvoltat servicii prietenoase studenților străini aflați în mobilitate în Moldova: informare și ghidare, suport în perfectarea permiselor de ședere, servicii de tutoriat, cursuri de limbă română, oferirea de informații referitor la cazare, servicii universitare, profesori-tutori etc. Atenție sporită se acordă măsurilor culturale și celor de organizare a timpului liber pentru studenții aflați în mobilitate.

Colectarea datelor referitor la internaționalizare, prevederile *Cartei USARB* [3] și ale *Planului de Dezvoltare Strategică* al USARB [6] scot în evidență faptul că politica de internaționalizare a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți este ajustată la stipulările *Agendei Comisiei de modernizare a învățământului superior al CoE*, care stabilește cinci domenii-cheie pentru reformă – creșterea numărului de absolvenți pentru îndeplinirea obiectivului Europa 2020 - 40% din tineri cu cali-

⁹² Acest proiect a fost finanțat cu sprijinul Comisiei Europene. Această publicație [comunicare] reflectă doar punctul de vedere al autorului, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în acesta.

ficări de învățământ superior până în 2020; creșterea calității și a relevanței învățământului superior pentru necesitățile locurilor de muncă și pentru cerințele societale; o mobilitate pentru studii de mai bună calitate; integrarea învățământului superior în „triunghiul cunoașterii”, alcătuit din educație, cercetare și inovare, și îmbunătățirea guvernantei și a finanțării. Procesul de la Bologna și agenda de modernizare a Comisiei se susțin reciproc.

Din perspectiva managementului strategic, internaționalizarea educației și cercetării în USARB este focalizată pe susținerea „internaționalizării acasă”, facilitarea dezvoltării unor programe efective de cooperare, care ar avea drept consecințe dezvoltarea competențelor avansate de schimb academic, facilitarea mobilității academice și recunoașterea rezultatelor mobilității, preluarea de bune practici și experiențe de succes din mediile universitare internaționale, participare la activitățile investigaționale, preponderent, prin prisma vizibilității internaționale, participarea universitarilor la concursurile organizate de Comisia Europeană pentru cercetare, în vederea accederii la programe internaționale de cercetare. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți susține mobilitatea cadrelor universitare și a studenților, acesta fiind un deziderat al guvernelor țărilor care au aderat la procesul Bologna.

În cadrul celei de-a opta ediții a Conferinței Ministeriale a Procesului Bologna, care a avut loc în perioada 26-27 aprilie 2012 în România, la Palatul Parlamentului, (conferințe ministeriale bianuale care au scopul de a stabili direcțiile politice ale Procesului Bologna), s-a menționat că pentru instituțiile de învățământ superior sunt importante trei subiecte: furnizarea de educație de calitate pentru toți, îmbunătățirea capacității de angajare și consolidarea mobilității. În acest context, în cadrul proiectului ELEVATE universitățile din Republica Moldova au beneficiat de dotare cu echipament informațional, seminare de formare în managementul strategic, focalizat pe internaționalizarea învățământului superior, vizite de documentare și schimb de experiență în universitățile din țările UE, s-au dezvoltat strategii instituționale de internaționalizare a educației și cercetării, documente de politici, suporturi metodologice prietenoase cercetării.

Activitățile derulate în proiectul ELEVATE denotă că una din cele mai mari provocări pe dimensiunea de internaționalizare a ÎȘS o constituie pregătirea specialiștilor într-o limbă de circulație internațională, condiționată de numărul mic de universitari care dețin competențe avansate de comunicare într-o limbă străină, dar și un număr redus de studenți care dețin competențe la acest capitol.

În vederea realizării obiectivelor proiectului ELEVATE, în universitățile din consorțiu au fost create oficii/direcții/departamente de Relații internaționale, coordonate de prorectorii pentru Relații internaționale. Indicatorii de performanță ale acestor structuri sunt:

- sporirea numărului de studenți internaționali;
- sporirea gradului de satisfacție al acestora;
- sporirea nivelului de performanță al cadrelor didactice și al studenților prin internaționalizarea educației și cercetării;
- sporirea ratei angajării tinerilor absolvenți în câmpul muncii atât în țară, cât și peste hotare;
- sporirea ranking-ului universitar;
- sporirea vizibilității, îmbunătățirea imaginii universității, atât pe plan intern, cât și pe plan extern.

Prin rolul, activitățile, obiectivele și misiunea sa, Direcția/Departamentul de Relații Internaționale urmează să reprezinte un ajutor real, permanent atât studenților străini, cât și absolvenților internaționali, înscriși în programele universitare.

După doi ani de implementare a proiectului „Sporirea nivelului de internaționalizare al învățământului superior din Republica Moldova” (ELEVATE), conchidem că au sporit colaborările internaționale interinstituționale, care asigură:

- racordarea programelor de studii la standardele educaționale europene și creșterea competitivității universității;
- compatibilizarea programelor de studii;
- dezvoltarea unor programe comune la nivel de ciclu I – studii superioare de licență, la nivel de ciclu II – studii superioare de masterat și la nivel de ciclul III – studii de doctorat cu universități din afară;
- diversificarea subiectelor de investigații pluri- și trans-disciplinare și creșterea posibilității de accesare a laboratoarelor de cercetare din străinătate;

- creșterea calității programelor de studii prin implementarea cercetărilor inovatoare, complexe și/sau interdisciplinare, pe domeniile de cercetare, specialitățile și specializările Universității axate pe creșterea vizibilității internaționale și asigurarea unei baze științifice și tehnologice;
- participarea universitarilor la concursurile organizate de Comisia Europeană pentru educație și cercetare în vederea accederii la programe internaționale de educație și cercetare;
- organizarea întrunirilor științifice de diferit nivel, cu participarea studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor didactice ale universității, și publicarea materialelor întrunirilor precocizate;
- facilitarea cercetării de frontieră prin valorificarea tehnologiilor viitoare și emergente;
- integrarea publicațiilor periodice universitare în baze de date naționale și internaționale;
- sporirea posibilității de reunire a resurselor și cunoștințele pentru diferite domenii de formare profesională, tehnologii și discipline din sfera educației, cercetării și inovării;
- deschiderea noilor specialități și/sau specializări; extinderea vizibilității internaționale a cercetărilor prin sporirea publicațiilor în reviste cotate ISI și/sau acreditate științific;
- perfecționarea/compatibilizarea conținuturilor, curriculei, planurilor de învățământ prin centrarea pe student, axarea pe finalități de studiu și competențe;
- promovarea dimensiunii sociale a învățământului superior;
- dezvoltarea în continuare a cadrului normativ ce ar contribui la angajarea eficientă a tinerilor specialiști în câmpul muncii.

Bibliografie:

1. ADAIR, John. *Leadership strategic: Cum să gândim și să planificăm strategic și cum să oferim îndrumare*. București: Meteor Publishing, 2015. 125 p. ISBN 978-606-8653-15-0.
2. CANGEA, Petru. *Managementul strategic în cadrul educațional*. Chișinău: CEP USM, 2004. 132 p. ISBN 9975-70-384-4.
3. Carta Instituției Publice *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, aprobată la ședința Senatului din 24 iunie 2015, proces verbal nr.14. [online] [citată 18.10.2018]. Disponibil: http://usarb.md/wp-content/uploads/2018/05/Carta_USARB.pdf
4. Dicționar explicativ ilustrat al limbii române. Chișinău: Arc Gunivas. 2007. 2280 p.
5. Legea învățământului, Nr. 547 din 21.07.1995. In: *Monitorul Oficial*. 09.11.1995, nr. 62-63/692 (Art. 49 al.(1¹) introdus prin LP178 din 11.07.12, MO190-192/14.09.12 art.644, în vigoare 01.01.13).
6. Planul de Dezvoltare Strategică al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pentru perioada 2013-2018, aprobat la ședința Senatului din 28 decembrie 2012 [online] [citată 18.10.2018]. Disponibil: http://usarb.md/wp-content/uploads/2018/05/Planul_strategic_USARB.pdf